

REGISTERBLAD

Namn:

Datum:

Område av riksintresse för naturvård i Gävleborgs län

Områdesnummer: Nr X 86

Områdesnamn: Mårdängsjön - Hillesjön

Kommun: Gävle kommun

Kartblad: 13 H NV 13 H NO

Area: 850 ha varav 510 ha land och 340 ha vatten

Naturgeografisk region: 27 Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 50/51,

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsformer: kullig terräng med relativ höjd 20-50 m

Riksvärde

Sjö		Fauna

Värdeomdöme: Mårdängsjön är en av södra Norrlands förnämsta fågelsjöar. Förutsättningarna att hålla närsaltbelastningen på nuvarande nivå, och därmed nuvarande grad av igenväxning och fågelliv, har bedömts vara goda.

Huvudkriterier: D

Stödskriterier: raritet, funktion

Förutsättningar för bevarande: Området hävdas enligt skötselplan: vass och säv klipps och bortförs, vattenytor hålls öppna, sjövegetationen variationsrik; Jordbruk bedrivs med hänsyn till öppen landskapsbild: igenväxande mark betas, sly röjs längs åsen; Restriktioner i rationellt skogsbruk: små hyggen, blandade trädslag, manuell slybekämpning, hävd av hasselbestånd; Avloppsrening.

Områdets värde påverkas negativt av läckage av näring eller närsalter, förorenat dagvatten, miljöfarliga ämnen vid trafikolycka; störning på häckande fågel; dikning av våtmarker; täktverksamhet

Säkerställande: 1973: Kommunöversikt: område inom vilket NYL19-område (äldre lydelsen) ska utredas; delvis förbud mot nybyggnad enligt BS 56, i övrigt nybyggnad olämplig enligt BS 29.
1975: Vattenvårdsplan

1976: Område av riksintresse för naturvård, FRP

Områdets huvuddrag: Hillesjön och Mårdängsjön ligger 6 km norr om Gävle, ca 10 m ö h på ömse sidor om den nord-sydligt löpande Gävleåsen. Området är svagt kuperat med fattig ådergnejsberggrund och sandig svallad morän. Mårdängsjön upptar en mindre sedimentslätt väster om åsen. Den avvattnar via Oppalaån ett ca 100 kvkm stort skogsområde västerut, däms av åsen och rinner ut i havet norrut genom Björkeån. Hillesjöns vattenområde är betydligt mindre, utan större tillflöden. Dess bassäng styrs mer av berggrundstopografin och avvattnas till havet genom Verkmyrån i nordväst. Grundvatten från åsen rinner ut i Hillesjön via ett flertal små källor, medan Mårdängssjön snarare själv infiltrerar till åsens lägre liggande grundvattenyta. Bägge sjöarna mäter 160-165 ha och är grunda: Mårdängsjön maximalt 1.2 m och Hillesjön maximalt 3.3 m, dock med hela 90 % djupare än 2 m.

En enstaka serie vattenprov tagna 1969 visade ett något högre pH i Hillesjön (7.5-8.0) jämfört med Mårdängsjön (6.8-7.0), vars vatten var starkt humöst och syretärande. Även Hillesjön var syretärande närmast botten. De uppvisade likartade kvävehalter, medan Hillesjön hade högre fosforvärden än Mårdängsjön. Sjöarna är islagda ungefär mellan 15/11 och 1/5.

Omgivande moränmarker täcks mest av barrskog. Sedimentslätterna i anslutning till Mårdängsjön, som delvis torrlagts genom sänkningsföretag (se nedan), utnyttjas till produktiv åkermark. Vidare finns områden med nedlagd, igenväxande åker och betesmarker, särskilt norr och söder om Hillesjön, där inslag av hassel bevarats.

Hillesjön har en kraftig vassbård längs hela stranden, vidare sjösäv och flytbladsvegetation, med störst täckning i västra resp. östra änden. Submers Chara och Nitella (kransalger) täcker stora delar av botten, centralt också tjocka "fällar" av Vaucheriaalger.

Mårdängsjön är till skillnad från Hillesjön nästan helt vegetationstäckt sommartid. En tydlig zonerings märks: Närmast stranden växer vass och starr, med en kraftig rotfilt. Utanför vidtar fräken eller gles säv med inslag av Chara. Längre ut, över större delen av sjön, växer tät, säv och tjocka mossmattor. Innerst finns rester av öppna vattenytor bland sävruggar, flytbladsväxter, Nitella och mossor (Drepanocladus). Fågellivet är rikt och betingas av sjöarnas näringsstatus i kombination med förekomsten av öppna vattenytor och varierad vegetation. För bägge sjöarna gäller att skäggdopping och sothöna häckar rikligt, även knipa, vigg, brunand och gräsand. Regelbundet syns mindre allmänna eller hotade arter, exempelvis kungsörn, havsörn, brun kärrhök, kricka, skedand, bläsand, vattenrall, flodsångare och gräshoppssångare. Hillesjön har störst förutsättningar för doppingar/dykänder. Här häckade gråhakedoppingen för första gången 1971. Salsskrake rastar regelbundet. Mårdängsjön har något större produktionspotential och hyser även svarthakedopping.

Liksom i de flesta grunda sjöar har sedan slutet av 1800-talet sjösänkning företagits för utvinnande av åkermark. Bägge sjöarna sänktes på 1890-talet, 1930-talet och Mårdängsjön även mot slutet av 1950-talet. Kulturpåverkan är högst påtaglig och har gamla anor - på åsens norra del finns ett järnåldersgravfält.

Anmärkningar: I förslaget till skötselplan påpekas bl a att en fullständig fågelinventering saknas, liksom ett kontinuerligt vattenprovtagningsprogram.

Referenser: A. Anderssons ingenjörbyrå AB, 1970: Utredning rörande restaurering av Ålsjön, Hillesjön och Mårdängsjön. Länsstyrelsen i Gävleborgs län.
Hedlund, B, 1977: Hillesjön och Mårdängsjön. Naturvårdens förutsättningar, intressen och dess skötsel. Institutionen för fastighetsteknik, KTH. Examensarbeten och kursrapporter nr 10-1977. Länsstyrelsen i Gävleborgs län, 1997. Värdefull natur i Gävleborg, naturvårdsprogram. Rapport 1997:12.